

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
Department of Thai Traditional and Alternative Medicine

เกณฑ์ประเมิน มาตรฐานบริการ

นวดไทยเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพ เด็กพิการ

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
กระทรวงสาธารณสุข

คำนำ

การจัดตั้งศูนย์บริการคนพิการภายใต้ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖ ตามมาตรา ๒๐/๓ และ มาตรา ๒๐/๔ ซึ่งกำหนดให้ “มีการจัดตั้งศูนย์บริการคนพิการเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในทุกระดับ ให้เป็นไปอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม” จึงเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในทุกระดับ โดยในปีพ.ศ. ๒๕๖๒ มีศูนย์บริการคนพิการทั่วไป จำนวน ๒,๒๑๐ ศูนย์ เป็นขององค์กรด้านคนพิการจำนวน ๑๒๖ ศูนย์ ในจำนวนนี้มี ศูนย์บริการคนพิการทั่วไปไม่น้อยกว่า ๑๐ แห่ง ที่มีการใช้นวดไทยในการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ

คณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติมีมติเห็นชอบให้ ศูนย์บริการคนพิการทั่วไปเข้าร่วมเป็นสถานบริการสาธารณสุขอื่น ตามมาตรา ๓ ของ พ.ร.บ.หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๕ เมื่อวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๒ โดยศูนย์บริการคนพิการทั่วไป สามารถรับการขึ้นทะเบียนเป็น **หน่วยบริการที่รับการส่งต่อเฉพาะด้าน ด้านเด็กพิการและผู้พิการ** ที่ต้องการใช้นวดไทยเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพ

การนำการนวดไทยเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ ในหน่วยบริการที่รับการส่งต่อเฉพาะด้าน ด้านเด็กพิการและผู้พิการ จึงเป็นการเพิ่มโอกาสของเด็กพิการทั่วประเทศ ในการเข้าถึงบริการการฟื้นฟูสมรรถภาพด้วยการนวดไทย และเสริมสร้างศักยภาพของศูนย์บริการคนพิการทั่วไป ในการเข้าร่วมเป็นหน่วยบริการที่รับการส่งต่อเฉพาะด้าน ด้านเด็กพิการและผู้พิการ

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ได้มีการจัดทำ “**แนวทางปฏิบัติการนวดไทยเพื่อการฟื้นฟูเด็กพิการ**” มีความสำคัญ เพราะเป็นการพัฒนามาตรฐานการบริการนวดไทยเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ มาตรฐานบริการนวดไทยเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ ดำเนินการโดย ศูนย์บริการคนพิการทั่วไป หรือองค์กรภาคเอกชนที่ประสงค์เข้าร่วมเป็นหน่วยบริการ ในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

สารบัญ

เนื้อหา	หน้า
๑. เหตุผลและความสำคัญ	๔
๒. การบริการนวดไทยเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ	
๒.๑ ผู้รับบริการ	๕
๒.๒ รูปแบบบริการ	๖
๓. มาตรฐานบริการนวดไทยเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ	๗
๓.๑ มาตรฐานด้านอาคาร สถานที่และอุปกรณ์	๗
๓.๒ มาตรฐานด้านบุคลากรที่ให้บริการ	๘
๓.๓ มาตรฐานด้านการจัดบริการ	๘
๓.๔ มาตรฐานด้านหลักสูตร	๑๑

มาตรฐานบริการนวดไทยเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ ดำเนินการโดย ศูนย์บริการ คนพิการทั่วไป หรือองค์กรภาคเอกชนที่ประสงค์เข้าร่วมเป็นหน่วยบริการ ในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

๑. เหตุผลและความสำคัญ

ในปี พ.ศ.๒๕๒๕ องค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) ได้กำหนดให้ วันที่ ๓ ธันวาคม ของทุกปี เป็น “วันคนพิการสากล” ซึ่งส่งผลให้ทั่วโลกตระหนักถึงศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของคนพิการ และตื่นตัวในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการ รวมถึงสนับสนุนการสร้างเสริมศักยภาพของคนพิการ การเปิดโอกาสและสนับสนุนคนพิการให้สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรได้อย่างเท่าเทียมกับคนทั่วไป เพื่อนำไปสู่การดำรงชีวิตด้วยการพึ่งตนเองมากที่สุด ทั้งนี้ ประเทศไทย โดย คณะกรรมการการเศรษฐกิจและสังคมแห่งภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก จึงมีแนวนโยบายที่จะเร่งผลักดันและส่งเสริมคนพิการให้อยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละชาติ ตั้งคณะกรรมการประสานงานให้ความร่วมมือช่วยเหลือคนพิการและองค์กรต่างๆ ที่จะร่วมมือสร้างชีวิตคนพิการให้ดีขึ้น ทั้งในระดับชาติและระดับสากล ตลอดจนเร่งพัฒนาส่งเสริมให้คนพิการทั้งเด็กและผู้ใหญ่ได้รับการฟื้นฟู บำบัดรักษา การศึกษา การฝึกฝีมือและอาชีพ หรือแม้กระทั่งมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ทั้งทางการกีฬา วัฒนธรรม ประเพณี และสิ่งแวดล้อม ที่ผ่านมาระบบสุขภาพสำหรับคนพิการจะมีความก้าวหน้าในบางด้าน แต่ความเหลื่อมล้ำด้านสุขภาพ (Health Inequities) ยังคงเป็นอุปสรรคปัญหาที่มีอยู่อย่างต่อเนื่อง ในปัจจุบัน ทั้งนี้ รูปแบบการบริการทางการแพทย์ยังมีข้อจำกัดในการให้บริการที่ตอบสนองความต้องการของคนพิการ และไม่สามารถครอบคลุมสุขภาพะในมิติของการมีส่วนร่วมทางสังคม ดังที่เคยมีการศึกษามากมายทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศที่อธิบายถึงอุปสรรคต่อการเข้าถึงบริการทางการแพทย์ของคนพิการ (Mlenzana et al., ๒๐๑๓; Lawthers et al., ๒๐๐๓; Lishner et al., ๑๙๙๖; Suksathien, ๒๐๑๔)

การรวมกลุ่มของคนพิการในการจัดตั้งศูนย์บริการคนพิการภายใต้ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖ ตามมาตรา ๒๐/๓ และ มาตรา ๒๐/๔ ซึ่งกำหนดให้ “มีการจัดตั้งศูนย์บริการคนพิการเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในทุกระดับ ให้เป็นไปอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม” จึงเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในทุกระดับ ให้เป็นไปอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

ในปี พ.ศ.๒๕๖๒ มีศูนย์บริการคนพิการทั่วไป จำนวน ๒,๒๑๐ แห่ง เป็นองค์กรด้านคนพิการจำนวน ๑๒๖ แห่ง ในจำนวนนี้มี ศูนย์บริการคนพิการทั่วไปไม่น้อยกว่า ๑๐ แห่ง ที่ใช้การนวดไทยเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ^๑

^๑ หน่วยงานแรกที่มีการนำการนวดไทยมาใช้ในการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ คือ สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนพิการ (บ้านเฟื่องฟ้า) เมื่อปีพ.ศ. ๒๕๓๔ ต่อมาในปีพ.ศ. ต่อมาในปีพ.ศ. ๒๕๔๕ มูลนิธิเพื่อเด็กพิการร่วมกับมูลนิธิสาธารณสุขกับการพัฒนาได้ทำการ

ต่อมา คณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ มีมติเห็นชอบให้ ศูนย์บริการคนพิการทั่วไป ที่ผ่านการรับรององค์กร จากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) และมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) กำหนด สามารถขึ้นทะเบียนเป็น หน่วยบริการที่รับการส่งต่อเฉพาะด้านการนวดไทยเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ ตามมาตรา ๓ แห่ง พ.ร.บ.หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๕ เมื่อวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๒

ดังนั้น กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ซึ่งมีหน้าที่ในการกำหนด พัฒนาคุณภาพ มาตรฐาน กลไกการรับรองมาตรฐาน คุณภาพบริการ บุคลากร เทคโนโลยี ผลิตภัณฑ์ เพื่อให้บริการกับเด็กพิการทุกประเภท และให้การคุ้มครองผู้บริโภคด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก จึงได้จัดทำ “มาตรฐานบริการนวดไทยเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ” สำหรับองค์กรภาคเอกชนที่มีศักยภาพ และสนใจเข้าร่วมเป็นหน่วยบริการที่รับการส่งต่อเฉพาะด้านการนวดไทยเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ โดยปรับให้สอดคล้องกับความพร้อมและการพึ่งตนเองในการจัดบริการขององค์กรภาคเอกชนในชุมชน และเป็นทางเลือกให้เด็กพิการและญาติ สามารถไปรับบริการที่สถานบริการใกล้บ้านมากขึ้น

มาตรฐานบริการนวดไทยเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการฉบับนี้ จัดทำขึ้นเนื่องจากมีศูนย์บริการคนพิการทั่วไปไม่น้อยกว่า ๑๐ แห่ง ที่มีการใช้นวดไทยเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ รวมทั้งงานวิจัยที่มีอยู่จะเป็นการศึกษาวิจัยการนวดไทยในเด็กพิการทางสมองและการเคลื่อนไหวเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม นวดไทยก็มีประโยชน์ในด้านการส่งเสริมสุขภาพ การผ่อนคลาย การช่วยเรื่องท้องผูก และการช่วยให้หลับได้ดีขึ้น จึงสามารถใช้การนวดไทยในการส่งเสริมสุขภาพและฟื้นฟูเด็กพิการประเภทต่างๆ หรือในกรณีที่เด็กพิการประเภทต่างๆ มีปัญหาในการทรงตัว เคลื่อนไหว ก็สามารถใช้นวดไทยในการฟื้นฟูสมรรถภาพได้

๒. การบริการนวดไทยเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ

๒.๑ ผู้รับบริการ

คุณสมบัติเด็กพิการที่สามารถรับบริการการนวดไทย (Inclusion criteria)

๑) เด็กพิการทางสมอง ทางร่างกายและการเคลื่อนไหว ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖

๒) อายุแรกเกิด – ๑๘ ปี กรณีอายุมากกว่า ๑๘ ปี พิจารณาตามความจำเป็น และได้รับความยินยอมจากพ่อแม่หรือผู้ปกครองเด็กพิการ

เด็กพิการที่ไม่สามารถรับบริการการนวดไทย (Exclusion criteria)

๑) เด็กมีไข้ หรือโรคติดเชื้อฉับพลัน

วิจัยประสิทธิผลการนวดไทยกับเด็กสมองพิการจำนวน ๑๔ ราย พบว่า นวดไทยมีผลในการลดการเกร็งของเด็กสมองพิการ ทำให้ลดการใช้จ่ายลดการเกร็งกล้ามเนื้อ ช่วยให้เด็กหลับสบาย การขับถ่ายอุจจาระดีขึ้น จึงเริ่มนำการนวดไทยมาใช้อย่างเป็นระบบ และต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน จนเมื่อมีการจัดตั้งศูนย์บริการคนพิการทั่วไปของมูลนิธิเพื่อเด็กพิการ จึงได้มีการนำการนวดไทยมาให้บริการเด็กพิการในศูนย์ของมูลนิธิ และขยายไปยังศูนย์บริการคนพิการอื่นๆ ไม่น้อยกว่า ๑๐ แห่ง

- ๒) เด็กมีกระดูกหัก ร้าว กระดูกพรุน ข้อเคลื่อน หลุด
- ๓) เด็กมีความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ เบาหวาน และอื่นๆ ที่ยังควบคุมอาการให้เป็นปกติไม่ได้
- ๔) เด็กมีโรคผิวหนังผิวหนังติดเชื้อ มีแผล ตามร่างกาย
- ๕) เด็กมีโรคติดต่อในระยะแพร่เชื้อ

๒.๒ รูปแบบบริการ

รูปแบบบริการนวดไทยเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ สำหรับหน่วยบริการที่รับการส่งต่อเฉพาะด้านการนวดเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ ใช้รูปแบบและมาตรฐานงานบริการด้านการนวดไทยในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ ซึ่งจัดทำขึ้นโดยกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ มาประยุกต์เพื่อความเหมาะสมกับการบริการเด็กพิการในชุมชนต่างๆ ทั่วประเทศ โดยคำนึงถึง **ประสิทธิภาพ ความปลอดภัย คุณภาพการจัดบริการ และการเข้าถึงบริการของเด็กพิการและครอบครัว**

รูปแบบบริการนวดไทยเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ คำนึงถึงบทบาทหน้าที่ของศูนย์บริการคนพิการทั่วไปที่มีอยู่เดิม ร่วมกับการเพิ่มบริการนวดไทยเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ จึงประกอบด้วยการบริการดังต่อไปนี้

- ๑) การสำรวจติดตามสภาพปัญหาคนพิการ และจัดระบบข้อมูลการให้บริการในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ
 - ๒) การให้บริการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์คนพิการ
 - ๓) การเรียกร้องสิทธิประโยชน์แทนคนพิการ
 - ๔) การให้ความช่วยเหลือในการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐาน
 - ๕) การให้ความช่วยเหลือเด็กพิการให้ได้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ ตามความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะบุคคล
 - ๖) การประสานคัดกรอง ส่งต่อ และให้ความช่วยเหลือคนพิการ หรือผู้ที่มีแนวโน้มว่าจะพิการให้ได้รับการดูแลรักษาพยาบาลที่เหมาะสม
 - ๗) การประสานความช่วยเหลือกับหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ เพื่อให้ความช่วยเหลือคนพิการตามประเภทความพิการ
 - ๘) การติดตามและประเมินผล และรายงานเกี่ยวกับการได้รับสิทธิประโยชน์และการดำรงชีวิตของคนพิการ
 - ๙) การบริการนวดไทยเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ
- โดยการบริการ ข้อ ๑-๘ เป็นหน้าที่ของศูนย์บริการคนพิการทั่วไป ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖
- การบริการข้อ ๙ เป็นหน้าที่โดยเฉพาะของศูนย์บริการคนพิการทั่วไปที่ขึ้นทะเบียนเป็นหน่วยบริการที่รับการส่งต่อเฉพาะด้านกับ สปสช.

๓. ข้อเสนอมาตรฐานบริการนวดไทยเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ

มาตรฐานบริการนวดไทยเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ สำหรับหน่วยบริการที่รับการส่งต่อเฉพาะด้าน ด้านเด็กพิการและผู้พิการกับ สปสช. ประกอบด้วยมาตรฐาน ๔ ด้าน ได้แก่

- ๑) มาตรฐานด้านอาคาร สถานที่ และอุปกรณ์
- ๒) มาตรฐานด้านบุคลากรที่ให้บริการ
- ๓) มาตรฐานด้านการจัดบริการ
- ๔) มาตรฐานด้านหลักสูตร

มาตรฐานที่ ๑ ด้านอาคาร สถานที่ และอุปกรณ์

สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพ ตามสมควร โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

๑. สถานที่สำหรับนวดเด็กพิการต้องมีความปลอดภัย เงียบสงบ ไม่ร้อน ไม่เย็นเกินไป
๒. อาคาร/ ห้องเป็นสัดส่วน มีขนาดพื้นที่ไม่น้อยกว่า ๑๖ ตารางเมตร หรือมีขนาดที่เหมาะสมในการจัดบริการ ขึ้นอยู่กับการพิจารณาของคณะกรรมการตรวจประเมิน
๓. กรณีที่มีอาคารหลายอาคาร อยู่ในบริเวณเดียวกับที่มีการใช้อาคารร่วมกัน ต้องจัดให้มีทางเดินเข้า-ออกอย่างชัดเจน
๔. ประตูทางเข้า รถเข็นสามารถเข้า-ออกได้ง่าย และสะดวก ไม่มีสิ่งกีดขวาง
๕. พื้นผิวต้องใช้วัสดุที่ไม่ลื่น ผิวเรียบเสมอกัน ไม่มีสิ่งกีดขวางที่เป็นอุปสรรคต่อคนพิการ/ทุพพลภาพ
๖. มีป้ายแสดงชื่อศูนย์บริการหรือองค์กรภาคเอกชน ที่ให้บริการ ในตำแหน่งที่เห็นได้ชัดเจน
๗. พื้นห้องนวดควรมีเบาะปู หรือมีผ้านวม รองตัวเด็ก
๘. ควรมีหมอนเล็กรองรับศีรษะเด็กเวลานวด
๙. ควรมีแปรง โลชั่น น้ำมันนวดเด็ก หรือน้ำมันหอมระเหย เพื่อให้ให้นวดเด็กได้ง่ายและลดการเสียดสีผิวหนังเด็กเวลานวด
๑๐. มีเครื่องมือ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นในการจัดบริการ เช่น เครื่องวัดอุณหภูมิ อุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้น

มาตรฐานที่ ๒ ด้านบุคลากรที่ให้บริการ

หน่วยบริการ ต้องจัดให้มีผู้ให้บริการ ประกอบด้วย

๒.๑ คณะกรรมการจัดทำแผนบริการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการด้วยนวดไทยรายบุคคล

ก. องค์ประกอบ

ประกอบด้วย สหวิชาชีพด้านเด็กพิการ จำนวนอย่างน้อย ๓ คนขึ้นไป เพื่อร่วมกันประเมินเด็กพิการ และจัดทำแผนบริการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ และประเมินผล โดยมี

- ๑) ผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์แผนไทย (ด้านการนวดไทย และ/หรือ เวชกรรมไทย) หรือ ผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์แผนไทยประยุกต์ อย่างน้อย ๑ คน

๒) ผู้ให้บริการนวดที่ผ่านการอบรมหลักสูตรหลักสูตรการนวดไทยเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ หรือเทียบเท่า

๓) พ่อแม่หรือผู้ปกครองที่ดูแลเด็กพิการแต่ละราย

ข. หน้าที่

๑) ประเมินและรับเด็กพิการทุกราย ที่มารับบริการนวดไทยเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพ ตั้งแต่ ประเกศ ความพิการ สภาพและปัญหาความพิการ ความจำเป็นในการใช้การนวดไทยเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพ และ ข้อควรระวัง

๒) จัดทำแผนพัฒนาศักยภาพเด็กพิการรายบุคคล ด้านการนวดเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพ

๓) ส่งต่อให้ผู้ให้บริการนวดไทยเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการดำเนินการ

๔) ประเมินผลการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการรายบุคคล ทุก ๖ เดือน

๒.๒ ผู้ให้บริการการนวดไทยเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการในหน่วยบริการ

ก. คุณสมบัติ

ต้องผ่านการอบรม หลักสูตรการนวดไทยเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ หรือ หลักสูตรการนวดไทยจากสถาบันหรือสถานพยาบาลซึ่งได้รับอนุญาตให้ถ่ายทอดความรู้สำหรับฝึกอบรมในวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ.๒๕๕๖ หรือหลักสูตรการนวดไทย ที่เกี่ยวข้อง/เทียบเคียง โดยกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข ได้พิจารณารับรอง

ข. หน้าที่

๑) ให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการด้วยการนวดไทยตามแผนบริการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ ด้วยการนวดไทย

๒) ประเมินอาการก่อนนวด และประเมินผลหลังการนวดเด็กพิการแต่ละราย ทุกครั้ง

๓) บันทึกพัฒนาการหลังการบริการในแต่ละครั้ง

๔) การปรับเปลี่ยนแผนบริการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการด้วยการนวดไทย ในกรณีเร่งด่วนที่ต้องปรับแผนการฟื้นฟูต้องได้รับความเห็นชอบจาก แพทย์แผนไทยที่เป็นคณะกรรมการจัดทำแผนการบริการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการด้วยนวดไทย แล้วแจ้งคณะกรรมการครั้งต่อไป

มาตรฐานที่ ๓ ด้านการจัดบริการ

หน่วยบริการต้องจัดให้มีบริการ ดังต่อไปนี้

๓.๑ ระบบบันทึกข้อมูลของเด็กพิการ

มีระบบบันทึกข้อมูลและการนวดไทยเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ ดังนี้

๑) แบบบันทึกประวัติเด็กพิการ

การให้บริการด้านการนวดไทยเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ ต้องมีระบบบันทึกประวัติเด็กพิการ ซึ่งมีมาตรฐาน ดังนี้

(๑) มีระบบบันทึกประวัติเด็กพิการที่เหมาะสม

(๒) มีการเก็บบันทึกประวัติเด็กพิการในที่ปลอดภัย และรักษาความลับของเด็กพิการแต่ละราย

หมายเหตุ ระบบบันทึกประวัติเด็กพิการควรมีประวัติการรักษา ใบส่งตัว สำเนาเวชระเบียน ของสถานบริการสาธารณสุข หรือสถานพยาบาล ประกอบด้วย

๒) แบบประเมินแรกรับเด็กพิการ

ให้มีแบบประเมินแรกรับเด็กพิการ เพื่อใช้ประกอบการวางแผนการให้บริการ

๓) แบบบันทึกผลการใช้บริการการนวดไทยฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ

ให้มีการบันทึกผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเด็กพิการแต่ละราย หลังการใช้การนวดไทยฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ เปรียบเทียบผลการประเมินแรกรับ โดยบันทึกทุกครั้งที่ได้รับบริการ

๓.๒ การบริการการนวดไทยเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ

๑) มีการกำหนดขอบเขตบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการจัดทำแผนบริการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการด้วยนวดไทย ผู้ให้บริการนวดไทย

๒) ระยะเวลาและความถี่ในการนวด ครั้งละ ๔๕-๖๐ นาที, วันเว้นวัน หรือ วันเว้นสองวัน, สัปดาห์ละ ไม่เกิน ๓ ครั้ง โดยจัดเป็น การนวด และการประคบสมุนไพร ดังนี้

(๑) การนวดไทยเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพ สัปดาห์ละ ๒ ครั้ง ครั้งละ ๔๕-๖๐ นาที

(๒) การประคบสมุนไพร สัปดาห์ละ ๑ ครั้ง โดยร่วมกับการนวด (นวด ๕๐ นาที ประคบสมุนไพร ๓๐-๔๐ นาที)

(๓) การนวดเฉพาะส่วน

เป็นการนวดเฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายเด็ก อาจใช้นวดประคบกับการนวดทั้งตัว หรือนวดเฉพาะส่วนอย่างใดส่วนหนึ่งในกรณีที่มีเวลาจำกัด หรือเด็กไม่สามารถรับการนวดได้เป็นเวลานานๆ

การนวดส่วนต่างๆของร่างกายได้แก่

๑) การนวดศีรษะ

๒) การนวดใบหน้า

๓) การนวดคอ บ่า ไหล่

๔) การนวดแขน มือ

๕) การนวดหลัง ทรวงอก ท้อง

๖) การนวดสะโพก ขา เท้า

๗) การนวดท้องเพื่อแก้อาการท้องผูก

๓.๓ ลักษณะการจัดบริการ

๑) การจัดให้บริการในหน่วยบริการ

๒) การจัดให้บริการนอกหน่วยบริการ ตามแผนการประเมินเรกรับ หรือตามความจำเป็น กรณีที่ผู้รับบริการไม่สามารถเดินทางมารับบริการที่หน่วยบริการได้

๓.๔ การบริการด้านการแพทย์แผนไทยอื่นๆ

๑) การส่งเสริมสุขภาพ

จัดให้มีการให้ความรู้ สาธิต สอน แสดง ด้านการแพทย์แผนไทย เช่น อาหารสุขภาพ สมุนไพร การเคลื่อนไหวร่างกาย ท่าร่างกายที่เหมาะสม สำหรับเด็กพิการและครอบครัว เป็นต้น โดยให้อยู่ในกิจกรรมปกติที่ศูนย์บริการคนพิการดำเนินการอยู่แล้ว เช่น การประชุมผู้ปกครองเด็กพิการ สโมสรครอบครัวเด็กพิการ เป็นต้น อย่างน้อย ๑ ครั้ง ต่อเดือน

๒) การป้องกันโรค

- (๑) การตรวจคัดกรองพัฒนาการเด็กพิการ
- (๒) การตรวจช่องปากและฟัน
- (๓) มีสมุดบันทึกพัฒนาการประจำตัว
- (๔) การสนับสนุนการได้รับวัคซีน เช่น คอตีบ บาดทะยัก ไขหวัดใหญ่ เป็นต้น
- (๕) ระบบการป้องกันการติดเชื้อในระยะแพร่ระบาด เช่น การตรวจคัดกรองเด็กพิการก่อนเข้ารับบริการ การวัดอุณหภูมิ การเว้นระยะห่าง การทำความสะอาดมือและอุปกรณ์ สถานที่ การใช้น้ำยาฆ่าเชื้อ เป็นต้น

๓.๕ การส่งต่อและการร่วมมือกับวิชาชีพอื่น

๑) เด็กพิการที่มารับบริการนวดไทยเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพ ยังคงรักษาอย่างต่อเนื่องกับแพทย์แผนปัจจุบันในสถานบริการสาธารณสุข หรือสถานพยาบาล ซึ่งหน่วยบริการที่รับการส่งต่อเฉพาะด้านจะติดตามผลการรักษาอย่างต่อเนื่อง

๒) หน่วยบริการที่รับการส่งต่อเฉพาะด้านจะมีการประชุมระหว่างสหวิชาชีพทั้งจากภายในและภายนอก เพื่อทำการประเมินผลพัฒนาการเด็กและผลการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านการนวดไทยเป็นระยะ

๓) ในกรณีที่เด็กพิการเกิดอุบัติเหตุ และกรณีฉุกเฉิน หน่วยบริการที่รับการส่งต่อเฉพาะด้านจะส่งเด็กไปรับการตรวจรักษากับสถานบริการสาธารณสุขหรือสถานพยาบาลที่อยู่ใกล้กับหน่วยบริการที่รับการส่งต่อเฉพาะด้าน

ข้อหลักสูตร: การนวดไทยเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ (๑๐๐ ชั่วโมง) (สำหรับบุคคลทั่วไป)

- สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาการนวดไทยในการดูแลสุขภาพและบำบัดรักษาโรคของประชาชน เห็นว่า การนวดไทยมีประสิทธิผล ปลอดภัย ได้มาตรฐาน และเข้าถึงได้อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะเด็กพิการและครอบครัวที่มีอยู่ทั่วประเทศ และในชนบทที่อยู่ห่างไกลจากระบบบริการสาธารณสุขของรัฐ สถาบันการแพทย์แผนไทยจึงได้จัดทำ “หลักสูตรการนวดไทยเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ (๑๐๐ ชั่วโมง)” ขึ้น เพื่อให้ผู้ผ่านการอบรมมีความรู้และทักษะในการใช้การนวดไทยเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ สามารถปฏิบัติงานในหน่วยบริการสาธารณสุขอื่นๆ ทั้งของรัฐและเอกชน โดยเสริมสร้างศักยภาพ และตอบสนองความต้องการของเด็กพิการและครอบครัว ที่มารับบริการในระบบสุขภาพของประเทศต่อไป

๕. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

ผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรนี้ จะต้องมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อเด็กพิการและการดูแลเด็กพิการอย่างถูกวิธี

๕.๑ มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อเด็กพิการและการดูแลเด็กพิการอย่างถูกวิธี

๕.๒ มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีในการใช้การนวดไทยเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ

๕.๓ มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีในการใช้การนวดไทยเพื่อการส่งเสริมสุขภาพเด็กพิการ และการป้องกันโรคสำหรับเด็กพิการ

๖. สถานศึกษา

สถาบัน หรือสถานพยาบาล สถาบันการศึกษา ที่สภาการแพทย์แผนไทยให้การรับรอง

๗. คุณสมบัติคณาจารย์ผู้ทำการสอน (ตามเอกสารแนบท้ายหลักสูตร)

๗.๑ อาจารย์ประจำ ต้องเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ด้านการนวดไทย หรือเวชกรรมไทย ที่มีใบรับรองเป็น ครูแพทย์แผนไทย จากสภาการแพทย์แผนไทย หรือเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์

โดยกำหนดให้มีผู้ช่วยแพทย์แผนไทยช่วยสอนภาคปฏิบัติ ๑ คน ต่อผู้รับการอบรม ๑๐ คนต่อปี รวมทั้งต้องมี ศูนย์บริการคนพิการทั่วไปที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นหน่วยบริการที่รับการส่งต่อเฉพาะด้าน ด้านเด็กพิการและผู้พิการกับสเปซ. และ/หรือ สถาบัน สถานพยาบาล สถาบันการศึกษา ที่สภาการแพทย์แผนไทยให้การรับรอง

๗.๒ อาจารย์พิเศษ ต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถด้านการแพทย์แผนไทย หรือมีคุณวุฒิตรงกับวิชาที่ทำการอบรม

๘. คุณสมบัติผู้เรียน

๘.๑ อายุไม่ต่ำกว่า ๒๐ ปีบริบูรณ์

๘.๒ เป็นผู้ที่มีสุขภาพร่างกายและจิตใจไม่เป็นอุปสรรคต่อการอบรมและปฏิบัติงาน

๘.๓ ไม่เป็นผู้ติดยาเสพติดให้โทษ

๙. การจัดเวลาและตารางสอน

ให้เป็นไปตามเวลาและตารางสอนที่ สถาบัน/ สถานพยาบาล/ สถาบันการศึกษา (ที่สภาการแพทย์แผนไทยให้การรับรอง) ขอรับรองหลักสูตรที่กำหนด โดยเป็นการจัดการเรียนการสอนต่อเนื่องตามลำดับทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ ภาคสนาม ให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาไม่เกิน ๔ เดือน

๑๐. ระยะเวลาการศึกษา

ระยะเวลาการศึกษารวมทั้งสิ้น ๑๐๐ ชั่วโมง		จำแนกเป็น	
ภาคทฤษฎี	จำนวน	๓๐	ชั่วโมง
ภาคปฏิบัติ	จำนวน	๗๐	ชั่วโมง
การฝึกปฏิบัติภาคสนาม	จำนวน	๑๖	ชั่วโมง
รวม		๑๐๐ (๓๐-๗๐)	ชั่วโมง

ทั้งนี้ ต้องทำรายงานผลการนวดไทยเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ อย่างน้อย ๕ ราย

๑๑. ตำรา/หนังสือ ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน

๑๑.๑ คู่มือการนวดไทย เล่ม ๑ โดย มูลนิธิสาธารณสุขกับการพัฒนา

๑๑.๒ การนวดไทยกับเด็กพิการ โดย มูลนิธิเพื่อเด็กพิการ

๑๑.๓ การนวดไทยเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ โดย สถาบันการแพทย์แผนไทย

๑๒. อุปกรณ์และสื่อการสอน

สื่อหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน ได้แก่ โปสเตอร์ สไลด์ วีดิทัศน์ หุ่นการศึกษา เป็นต้น

๑๓. การประเมินผลการศึกษา

๑๓.๑ ภาคนทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ประเมินผลรายวิชาด้วยข้อสอบอัตนัย และ/หรือปรนัย

๑๓.๒ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ประเมินตามแบบประเมินผลการฝึกปฏิบัติ และการเขียนรายงานกรณีศึกษา

๑๔. การสำเร็จการศึกษา

๑๔.๑ ผู้ผ่านการอบรม ต้องมีเวลาเรียนภาคนทฤษฎีและปฏิบัติไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๘๐ ของเวลาเรียน

๑๔.๒ ผู้ผ่านการอบรม ต้องผ่านการสอบภาคนทฤษฎี และภาคปฏิบัติ ด้วยคะแนนไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๖๐

๑๔.๓ ผู้ผ่านการอบรม ต้องผ่านการฝึกงานประสบการณ์วิชาชีพ โดยทำรายงานเด็กพิการตามแบบบันทึกข้อมูลเด็กพิการ อย่างน้อย ๑ ราย และได้คะแนนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๖๐

๑๔.๔ ให้สถาบัน หรือสถานพยาบาล สถาบันการศึกษา แจ้งรายชื่อผู้ผ่านการอบรมแต่ละรุ่นให้ กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกทราบ โดยให้เก็บหลักฐานการอบรมต่างๆ ไว้ที่สถานศึกษา

๑๕. โครงสร้างหลักสูตร

๑๕.๑ หมวดวิชาความรู้พื้นฐาน	๒๒ (๑๓-๙)	ชั่วโมง
๑๕.๒ หมวดวิชาความรู้เฉพาะสาขา	๗๘ (๑๗-๖๑)	ชั่วโมง
๑๕.๓ หมวดการฝึกปฏิบัติภาคสนาม	๑๖ (๐ - ๑๖)	ชั่วโมง
รวมทั้งหมด	๑๑๐ (๓๐-๗๐)	ชั่วโมง

* (จำนวนหน่วยกิต = ๑๐๐ ชั่วโมง จำนวนชั่วโมงบรรยาย = ๓๑ ชั่วโมง จำนวนชั่วโมงการปฏิบัติ = ๖๙ ชั่วโมง)

๑๖. แนวสังเขปรายวิชา

๑๖.๑ หมวดวิชาความรู้พื้นฐาน	๒๒ (๑๓-๙) ชั่วโมง
-----------------------------	-------------------

๑) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเด็กพิการ

๒ (๒-๐) ชั่วโมง

สถานการณ์ด้านเด็กพิการในประเทศไทย สิทธิและสวัสดิการสำหรับเด็กพิการตาม พ.ร.บ. ต่างๆ เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.๒๕๕๐, พ.ร.บ. หลักประกันสุขภาพ

แห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๕, พ.ร.บ. วิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๖ เป็นต้น รวมทั้งระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง, ศูนย์บริการคนพิการทั่วไป, หน่วยบริการที่รับการส่งต่อเฉพาะด้าน, ประสิทธิภาพการตามกฎหมาย

๒) กายวิภาคศาสตร์เกี่ยวกับระบบและอวัยวะต่างๆ ของเด็ก

๗ (๗-๐) ชั่วโมง

รูปร่าง ลักษณะ ที่ตั้ง หน้าที่ วิธีการทำงาน ของอวัยวะต่าง ๆ ตามระบบของร่างกายได้แก่ ระบบกระดูก ข้อต่อ และกล้ามเนื้อ ระบบประสาท ระบบไหลเวียนโลหิต ระบบทางเดินอาหาร ระบบสืบพันธุ์ การทำงานของอวัยวะในระบบต่างๆ ของร่างกาย ตามความสัมพันธ์ในแต่ละส่วนที่สอดคล้องกับความผิดปกติของเด็กพิการ

๓) การปฐมพยาบาลเบื้องต้น และการส่งต่อ

๖ (๑-๕) ชั่วโมง

อุบัติเหตุที่พบบ่อยในเด็ก การปฐมพยาบาลเบื้องต้นเด็กพิการที่ได้รับอุบัติเหตุ การประเมินภาวะวิกฤต การช่วยชีวิตในภาวะวิกฤต การให้คำปรึกษาการแนะนำ การส่งต่อ

๔) การดูแลเด็กพิการ

๗ (๓-๔) ชั่วโมง

วิธีการดูแลเด็กพิการในการทำกิจวัตรประจำวัน ได้แก่ การป้อนอาหาร การกลืนอาหาร การนอนหลับ การขับถ่ายอุจจาระและปัสสาวะ การเคลื่อนไหวไปรอบๆ พฤติกรรมที่ทำหาย ก้าวร้าว การสื่อสารกับเด็กพิการ การวัดสัญญาณชีพ การป้องกันการติดเชื้อ เป็นต้น

๑๖.๒ หมวดวิชาความรู้เฉพาะสาขา

๗๘ (๑๗-๖๑) ชั่วโมง

๑) หลักพื้นฐานการนวดไทย

๑๑ (๓-๘) ชั่วโมง

หลักพื้นฐานการนวดไทย การปฏิบัติตัวของผู้ให้บริการนวดไทย ข้อพึงระวังและข้อห้ามมรรยาทขณะนวด ทำนวดของหมอกับเด็กพิการ การใช้มือ/นิ้วมือ การวางมือ แรงที่ใช้ขนาดเด็กพิการ

๒) เส้นประธานสิบ

๗ (๓-๔) ชั่วโมง

ความหมาย ความสำคัญ โครงสร้างของเส้นประธานสิบ องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับเส้นประธาน ทางเดินของเส้นประธาน ประเภทของจุดที่เกี่ยวข้องกับเส้นประธาน ความสัมพันธ์ระหว่างทางเดินของเส้นประธานกับจุด การกดจุดเริ่มต้นของเส้นประธาน

๓) การนวดเพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กพิการ

๒๐ (๓-๑๗) ชั่วโมง

การนวดไทยเพื่อส่งเสริมสุขภาพ ในท่านอนหงาย นอนตะแคง นอนคว่ำ และท่านั่ง การยืดเส้น เพื่อผ่อนคลายและแก้การปวดเมื่อย

๔) การนวดเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ

๑๕ (๓-๑๒) ชั่วโมง

หลักและวิธีการนวดเด็กพิการ กรณีเด็กพิการทางการเคลื่อนไหว ทางร่างกาย การตรวจประเมินสภาพความพิการเด็กพิการ การจัดทำแผนบริการการนวดไทยเพื่อการฟื้นฟูเด็กพิการเฉพาะรายให้เหมาะสมกับสภาพความพิการ การทรงตัว ข้อห้าม ข้อควรระวัง

๕) การสร้างเสริมสุขภาพวิถีไทกับเด็กพิการ

๓ (๓-๐) ชั่วโมง

หลักการและวิธีการดูแลสุขภาพ การป้องกันโรค การสร้างเสริมสุขภาพตามกรรมวิธีการแพทย์แผนไทย ได้แก่ วิธีชีวิตและการกินอยู่อย่างไทย อาหารสุขภาพสำหรับเด็กพิการ สมุนไพรสำหรับเด็กพิการ การเคลื่อนไหวร่างกาย ท่าร่างกายที่เหมาะสม เป็นต้น

๖) การนวดน้ำมัน เพื่อการฟื้นฟูกล้ามเนื้อ

๖ (๒-๔) ชั่วโมง

การนวดไทยบำบัดด้วยน้ำมัน การนวดฟื้นฟูกล้ามเนื้อเด็กพิการด้วยน้ำมัน น้ำมันสมุนไพร น้ำมันหอมระเหย ประโยชน์ของน้ำมันหอมระเหย ข้อห้าม ข้อควรระวังของน้ำมันหอมระเหย

๑๖.๓ หมวดการฝึกปฏิบัติภาคสนาม

๑๖ (๐-๑๖) ชั่วโมง

๑) การฝึกปฏิบัติในศูนย์บริการคนพิการทั่วไป ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นหน่วยบริการที่รับการส่งต่อเฉพาะด้าน ด้านเด็กพิการและผู้พิการ กับสพช.

๒) การฝึกปฏิบัติในสถาบัน หรือสถานพยาบาล สถาบันการศึกษา ที่สภากาชาดไทยให้การรับรอง และทำรายงานผลการนวดไทยเพื่อการฟื้นฟูเด็กพิการ จำนวน ๕ ราย

โครงสร้างหลักสูตรการนวดไทยเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ จำนวน ๑๐๐ ชั่วโมง (สำหรับบุคคลทั่วไป)

รายวิชา	จำนวนชั่วโมง		
	ทฤษฎี	ปฏิบัติ	รวม
๑. หมวดวิชาความรู้พื้นฐาน			
๑.๑ กายวิภาคศาสตร์เกี่ยวกับ กระดูก เส้นเอ็นและกล้ามเนื้อทั่วร่างกายในเด็ก	๗	๐	๗
๑.๒ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเด็กพิการ	๒	๐	๒
๑.๓ การปฐมพยาบาลเบื้องต้น และการส่งต่อ	๑	๕	๖
๑.๔ การดูแลเด็กพิการ	๓	๔	๗
๒. หมวดวิชาความรู้เฉพาะสาขา			
๒.๑ หลักพื้นฐานการนวดไทย	๓	๘	๑๑
๒.๒ เส้นประธานสิบ	๓	๔	๗
๒.๓ การนวดเพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กพิการ	๓	๑๗	๒๐
๒.๔ การนวดเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ	๓	๑๒	๑๕
๒.๕ การสร้างเสริมสุขภาพวิถีไทกับเด็กพิการ	๓	๐	๓
๒.๖ การนวดน้ำมัน เพื่อการฟื้นฟูกล้ามเนื้อ	๒	๔	๖
๓. หมวดการภาคฝึกปฏิบัติ	-	๑๖	๑๖
รวมทั้งสิ้น	๓๐	๗๐	๑๐๐